

Myndigheten för
stöd till trossamfund

Sid 1 (11)
Dnr: 1.3/0171(19)
Ert Dnr: A2019/01200/MRB
Datum: 2020-02-28

Delrapport:

Regeringsuppdrag – Höjning av kunskap om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar (A2019/01200/MRB)

Förord

Myndigheten för stöd till trossamfund har fått i uppdrag att höja kunskapen om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2021. Denna rapport är den delredovisning av uppdraget som ska lämnas senast den 1 mars 2020.

Rapporten är sammanställd av handläggarna Örjan Wallin och Tanja Viklund, samt projektsekreteraren Fredrik Emanuelson.

Bromma februari 2020

Åsa E. Hole

Vikarierande direktör

Myndigheten för stöd till trossamfund (SST)

Box 14038, 167 14 Bromma

Tel 08-453 68 70 ■ fax 08-453 68 29 ■ info@sst.a.se ■ www.sst.a.se

Innehåll

Sid. 1	Förord
Sid. 2	Islamiska samarbetsrådet ISR
Sid. 3	Bakgrund till behovet av säkerhet
Sid. 3	Myndighetens planering av utförandet
Sid. 6	Myndighetens genomförda verksamhet
Sid. 10	Myndighetens fortsatta arbete
Sid. 11	Ekonomi

Islamiska Samarbetsrådet ISR

Medlemmarna i det Islamiska Samarbetsrådet ISR, vilka är de muslimska statsbidragsberättigade riksorganisationerna:

FIFS – Förenade Islamiska Föreningar i Sverige, Islam central, Stockholm;

BIS – Bosniakiska Islamiska samfundet, Trollhättan;

SMF – Sveriges Muslimska förbund, Stockholm;

IKUS – Islam kulturcenterunionen, Sollentuna;

ISS – Islamska shiasamfundet, Järfälla;

SIF – Svenska islamiska församlingarna, Eskilstuna;

IFBS – Islamiska Fatwabyrån i Sverige, Malmö.

Bakgrund till behovet av säkerhet

I regeringsuppdraget hänvisas till regeringsförklaringen den 21 januari 2019 och att ”den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (Ku2016/02629/DISK) ska fortsätta och att främlingsfientliga hatbrott mot minoriteter ska motverkas med kraft”. Islamofobi är en sådan form av rasism, fientlighet och hatbrott.

Regeringsuppdraget hänvisar också till en studie publicerad av Uppsala universitet i augusti 2018 och finansierad av SST om Moskéers och muslimska församlingars utsatthet och säkerhet i Sverige 2018. Studien beskriver hur en stor andel av församlingarna och organisationerna upplevt att de utsatts för hot, skadegörelse och andra säkerhetsproblem.

I en alltmer globaliserad tillvaro kan händelser på andra platser i världen spela en allt större roll i det lokala sammanhanget i Sverige. När två moskéer i Christchurch, Nya Zeeland, utsattes för attacker med dödligt våld i mars 2019, liksom efter attentatet mot en moské i Bærum, Norge, i augusti 2019, upplevde många muslimer i Sverige en ”ökad känsla av otrygghet och utsatthet för islamofobiska yttringar och hatbrott”.

Myndighetens planering av utförandet

Utifrån att uppdraget består av att 1) höja kunskapen om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar (samt aktörers utsatthet för islamofobi och hatbrott); 2) på alla nivåer stärka relationer mellan muslimska församlingar, muslimska organisationer, kommuner och berörda myndigheter, och 3) tillämpa ett jämställdhetsperspektiv, har myndigheten delat in arbetet i två områden.

Att samla kunskap.

Det första området består av att samla kunskap om var moskéer och de muslimska församlingarna finns, detta för att ge myndigheten ökade kontaktytor till muslimska organisationer samt kunna bistå kommuner och polis med aktuella kontakter och sätt att finna organisationer lokalt.

Inom detta område återfinns också den utsatthet som bl. a beskrivs i studien från 2018 och som förmodas speciellt drabba kvinnor i stor, eller t o m mycket stor, omfattning. Myndigheten lägger därför resurser på att under regeringsuppdragets gång samla kunskap om muslimska kvinnors erfarenheter, samt på att det systematiska säkerhetsarbetet i församlingarna fullt ut inkluderar kvinnorna.

De församlingar som tillhör en av de sju statsbidragsberättigade muslimska riksorganisationerna finns i myndighetens register men många församlingar tillhör inte någon av dessa riksorganisationer och återfinns inte i något register. Då regeringsuppdraget rör samtliga moskéer och muslimska församlingar i landet ser myndigheten ett grundläggande behov av att allra först påbörja en inventering av dessa.

Myndigheten gör därför en inventering av de moskéer, muslimska församlingar och andra muslimska föreningar som

- innehar ett organisationsnummer;
- har en kontaktperson;
- anordnar verksamhet i en lokal;
- beskriver verksamheten som åtminstone delvis religiös, dvs använder lokalen åtminstone delvis som bönelokal.

Myndighetens arbetsdefinition på ett trossamfund är att ett trossamfund bedriver ”en aktiv och långsiktigt inriktad religiös verksamhet i form av gudstjänst, själavård, undervisning och omsorg” (Lagen om stöd till trossamfund (SFS 1999:932): 2 §).

Myndigheten ser därför en muslimsk församling som en sammanslutning som bedriver religiös och även annan verksamhet på en viss lokal ort. I religiös verksamhet i en muslimsk församling ingår att anordna gemensam bön på bestämda tider. De församlingar som är relevanta för regeringsuppdraget är de som disponerar åtminstone *en* lokal som kan vara ägd eller regelmässigt hyrd eller lånad.

Muslimska församlingar är i regel alltid registrerade som föreningar i den kommun i vilken de har sitt säte och har därför förutom ett organisationsnummer både föreningsstadgar och en vald styrelse.

*Att vara muslim är i stort den som med intention uttalat ”shahada” (trosbekännelsen).*¹ Samtidigt är det många muslimer som fötts in i en muslimsk familj och då tagit till sig ett mer eller mindre specifikt kulturmönster ifråga om mat och umgängesformer.² Dessa kan kallas etniska eller kulturella muslimer beroende på grad av socialisering in i en muslimsk religiös och kulturell miljö. De religiösa och politiska muslimerna har en ännu högre grad av religiös observans eller har en socio-politisk syn på vad islam står för och en vilja av att förändra samhället enligt detta.³

Att höja kunskap.

Det andra området består av att höja kunskapen om säkerhet och återfinns under rubriken ”Myndighetens genomförda verksamhet”.

¹ Sorgenfrei, Simon: ”Islam i Sverige de första 1300 åren” (SST, 2018), sid 26.

² Ibid.

³ Ibid, sid 27

Med säkerhet menas att få ett resultat av faktisk säkerhet och upplevd trygghet, samt att minska risker och minimera sårbarhet i lokalmiljö för:

Människor

Verksamhet

Egendom (brandskyddsarbete, lås etc.)

Ekonomi (tex försäkringar)

Miljö

Myndighetens organisation för att lösa uppgiften:

Från myndigheten: två handläggare för krisberedskap och en projektsekreterare, samt hjälp av ytterligare sakkunniga handläggare för religiösa minoriteter.

Extern: en säkerhetskonsult, samt samarbete och samråd med polisen (framför allt Nationella Operativa Avdelningen NOA, samt kommunpoliser på de orter där myndigheten genomför besök) och Säkerhetspolisen.

Myndighetens genomförda verksamhet

Var finns då de muslimska församlingarna? Många församlingar tillhör något av de sju statsbidragsberättigade riksförbunden men långt ifrån alla. Av naturliga skäl finns de flesta församlingarna i storstadsområdena men det finns också många församlingar spridda över landet. Så det behövs kunskap om hur församlingskartan ser ut i landet och hur myndigheten kan hjälpa i första hand kommunerna att få kontakt med församlingarna lokalt. Goda kontakter mellan församlingarna och kommunen och polisen skapar förtroende och trygghet. Vissa kommuner har inrättat ett interreligiöst råd och har då ofta många goda erfarenheter av att ha

regelbundna samtal med trossamfunden eller kanske t o m av att ha samverkan inom vissa områden. Församlingarna är så gott som alltid registrerade som föreningar i kommunen och har i alla fall i samband med registreringen kontakt med kommunen. Den erfarenhet och den särskilda kompetens som trossamfunden har kan vara till stor hjälp inte minst i krissituationer.

Samtidigt är kommunerna en viktig samtalspartner för trossamfunden. Vissa av de muslimska trossamfunden är väl etablerade i samhället medan andra är mitt inne i en första integrationsprocess. Det kan ta tid att lära sig hur samhället fungerar och hur man hittar rätt. Här kan kontakterna med kommunen ofta vara till stor hjälp. En särskild utmaning för flera av trossamfunden är den stora vikt som kommunerna lägger på mänskliga rättigheter, som jämte religionsfriheten är en del av den grund som samhället vilar på. För att förstå vad de innebär och hur de uttrycks krävs det ibland många och goda samtal, inte minst för att det inte ska uppstå missförstånd.

Myndigheten genomför sen, tillsammans med personal från utvalda kommuner och polisen, besök i moskéer och muslimska församlingar för att på plats arbeta med riskanalyser och säkerhetshöjande åtgärder. Genom att börja med de kommuner där myndigheten redan har ett etablerat samarbete så har en modell för hur man kan göra utformats. Örebro, Boden, Luleå, Borås och Järvaområdet i nordvästra Stockholm tillhör dessa kommuner. Erfarenheterna från dessa besök gör att myndigheten över tid får en allt bättre modell som dessutom kan tjäna som ett gott exempel för att kunna användas också i resterande kommuner.

Innan varje besök skickar myndigheten över en kort presentation av regeringsuppdraget samt ett program för besöket, som tar tre timmar. Vid besöket vill myndigheten att det ska finnas med representanter från församlingens styrelse samt från dem som ansvarar för lokaler och verksamheter.

En viktig del av regeringsuppdraget är att lyfta fram kvinnors erfarenheter och att se till att församlingens säkerhetsarbete fullt ut inkluderar de verksamheter och de lokaler som delas mellan män och kvinnor. Därför är det viktigt att det också finns en eller flera representanter för kvinnorna närvarande vid besöken.

Ett besök består först av en inledning där församlingen får presentera sig och berätta om sina behov och sina erfarenheter. Därefter följer en genomgång av allmänt och systematiskt säkerhetsarbete i en församling och i dess lokaler. Församlingen får bekanta sig med riskanalyser och hur man systematiskt och över tid arbetar med planering, rutiner och ansvar. Med en checklista gör man sen en säkerhetsgenomgång av församlingens lokaler och noterar vad som finns och (ännu) inte. Avslutningsvis utvärderar man resultatet av säkerhetsgenomgången och ser på hur församlingen behöver fortsätta sitt arbete.

Till hjälp för moskéerna och församlingarna prövar myndigheten också flera olika material som ställs till de muslimska församlingarnas förfogande i deras fortsatta systematiska säkerhetsarbete. Allt syftar till att få församlingen att börja eller fortsätta vara medveten om att det förebyggande och systematiska säkerhetsarbetet faktiskt skapar säkrare lokaler och en upplevd trygghet för alla.

Lista på gjorda besök i utvalda församlingar på respektive ort:

Örebro:	2020-01-08
Luleå:	2020-01-29
Boden:	2020-02-06
Järva:	2020-02-18
Järva:	2020-02-19
Järva:	2020-02-20
Järva (planerat):	2020-03-02

Myndigheten förbereder också ett seminarium den 15 mars 2020 för representanter för de sju statsbidragsberättigade muslimska riksförbunden tillsammans med myndighetens samverkanspartners, som fördjupning och med syfte att också arbeta med säkerhetsfrågorna på nationell nivå.

Representanter för riksförbunden deltar om möjligt under besöken i församlingarna och myndigheten besöker deras årsmöten för att informera och genomföra utbildningsinsatser.

Planer finns också för regionala seminarier med fler samverkanspartners.

Myndigheten samverkar i detta läge med de sju muslimska och statsbidragsberättigade riksförbunden, med kommuner, med polisen (främst med Nationella Operativa Avdelningen NOA och med kommunpoliserna), samt med Säkerhetspolisen.

I oktober 2019 fick myndigheten Brottsförebyggande rådet Brå uppdraget från regeringen att göra en fördjupad studie om islamofobiska hatbrott. Eftersom detta ligger nära det uppdrag som Myndigheten för stöd till trossamfund arbetar med så finns det möjlighet att ställa myndighetens kompetens till förfogande och genom kontakt med Brå få en större och bättre helhetsbild.

Myndigheten samarbetar med Kammarkollegiet i genomförandet av deras *Utbildning i säkerhetshöjande åtgärder för trossamfund och organisationer och föreningar i civilsamhället*.

Detsamma gäller för samarbetet med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap MSB där myndigheten tillsammans med Polisen genomför en utbildningsdag i *Terrorberedskap i offentlig miljö* (31 mars 2020).

Kontakt finns även med Forum för levande historia som kommer att delges en kopia på delrapporten 1 mars 2020.

Myndighetens fortsatta arbete

Den påbörjade inventeringen av moskéer och muslimska församlingar i landet behöver fortsätta och uppdateras inom ramen för regeringsuppdraget. Det blir ett nödvändigt redskap för myndigheten för att kunna nå ut till de moskéer och muslimska församlingar som behöver stöd för att kunna påbörja eller fortsätta ett systematiskt säkerhetsarbete. Myndigheten erfar att det finns en efterfrågan på information om vilka församlingar som finns på en viss ort eller inom ett visst område, vilket visar sig genom regelbundna förfrågningar från myndigheter och andra.

Fortsatta resurser behöver läggas på att samla kunskap om kvinnors erfarenheter av utsatthet och upplevt hat, samt att fullt ut inkludera kvinnorna i det systematiska säkerhetsarbetet i de muslimska församlingarna, vilket myndigheten konstaterar är ett område som kräver omfattande fortsatt arbete.

Myndigheten planerar även att göra besök i utvalda muslimska församlingar i Borås, samt återbesök i Örebro, Boden, Luleå och Järvaområdet.

I bakgrunden till behov av säkerhet återfinns studien från 2018 som på sikt behöver följas upp för att utvärdera de resultat och de utmaningar som återfinns inom de områden som studien behandlar ifråga om hot, skadegörelse och andra säkerhetsproblem. Framför allt finns utmaningen att identifiera de åtgärder som skulle kunna ha en positiv effekt på säkerheten och den upplevda tryggheten i de muslimska församlingarna.

Myndigheten har inom ramen för regeringsuppdraget men också med tidigare erfarenhet, vid besök i muslimska församlingars lokaler, kunnat konstatera att det finns mycket stora behov av stöd i det grundläggande systematiska säkerhetsarbetet både för de muslimska församlingar som nu påbörjar det systematiska säkerhetsarbetet och för dem som redan påbörjat det. Detta gäller såväl grundläggande säkerhet

i lokalerna som rutiner för att höja säkerheten. I samtal med det Islamiska Samarbetsrådet ISR har denna bild bekräftats.

Myndigheten kommer därför under detta år 2020 att arbeta vidare med att höja kompetensen i säkerhet i muslimska församlingar i utvalda kommuner, för att också kunna vara ett exempel för andra muslimska församlingar i andra kommuner. Genom detta stärks också relationerna mellan samverkande myndigheter och de muslimska församlingarna vilket skapar förutsättningar för att de inblandade samarbetsparterna hittar arbetsformer för framtida förbättrad säkerhet och ett större ömsesidigt förtroende. Slutligen vinnlägger sig myndigheten om att genomgående tillämpa ett jämställdhetsperspektiv.

Myndigheten konstaterar att regeringsuppdraget fyller en viktig funktion för att visa på och belysa det stora behov som finns, så att säkerheten kan bli bättre och den upplevda tryggheten större i moskéer och muslimska församlingar. Det är ytterst viktigt att resurser tillhandahålls för att färdigställa samt utveckla aspekter och resultat som projektet upptäcker i nuläget.

Ekonomi

Myndighetens budgetram för regeringsuppdraget för året 2019 hölls och myndigheten ser inga avvikelser från denna för året 2020. Anslaget kommer att nyttjas till fullo.